

SCURTĂ INCURSIUNE ÎN EVOLUȚIA ISTORICĂ A INSTITUȚIILOR ÎNSĂRCINATE SĂ ASIGURE APLICAREA PROCEDURII LEGALE DE ACORDARE, REDOBÂNDIRE, RENUNȚARE ȘI RETRAGERE A CETĂȚENIEI ROMÂNE

Lect. univ. dr. Andrei TINU
doctorand, Academia de Studii Economice

Abstract: *An incursion, at least briefly, into the historical evolution of the institutions in charge of applying the procedures for granting and withdrawing Romanian citizenship is necessary. Thorough knowledge of the legislation, procedures and the institutions called upon to apply them are paramount in eliminating vulnerabilities and security loopholes, in developing a sustainable legislative framework and reducing the time it takes to resolve the various categories of applications circumscribed to the processes of acquisition and loss of Romanian citizenship. The present article completes the author's knowledge effort, concretised in a series of analyses and researches circumscribed to the topic, such as: Romanian Citizenship. Case Study: Districts Teceu and Rahău from the Right Side of the Tisza¹, Obtaining Romanian nationality by the underage, as per the new regulations of the Emergency Ordinance no. 65/2017², An Introduction to the evolution of the Romanian citizenship legislation³, Time limits for granting or regaining Romanian citizenship⁴ etc.*

Keywords: *citizenship, procedure, authority, history, institutions*

¹ Tinu, A., Tutilescu, A., Boboc, C., 2014, „Romanian Citizenship. Case Study: Districts Teceu and Rahău from the Right Side of the Tisza”, in the Magazine of the *international conference on „Educație și creativitate pentru o societate bazată pe cunoaștere” / „Education and Creativity for a Knowledge based Society”*, 8th edition, 20-22 November 2014, Section 1/1.52.

² Tinu, A., Curelușă, L.F., 2019, „Obtaining Romanian nationality by the underage, as per the new regulations of the Emergency Ordinance no. 65/2017”, în *International Conference on Law, European Studies and International Relations* (6th edition: „Dreptul românesc, tradiție și vocație europeană”, 17-18 May 2018, Bucharest: Hamangiu.

³ Tinu, A., Boboc, C., 2015, „Introducere în evoluția legislației privind cetățenia română”, in the volume of the *International Conference „Law between modernization and tradition: implications for the legal, political, administrative and public organization” / „Dreptul între modernizare și tradiție: implicații asupra organizării juridice, politice, administrative și de ordine publică”*, Bucharest, 21-23 April 2015, Bucharest: Hamangiu.

⁴ Tinu, A., Boboc, C., 2014, „Termenele acordării sau redobândirii cetățeniei române”, in „Rolul Europei într-o societate polarizată”, in *International Conference on Law, European Studies and International Relations*, Bucharest: Hamangiu.

Introducere

Procedura de recunoaștere a apartenenței unui individ la un anumit stat nu este una nouă, dar ea s-a înnoit și continuă să se înnoiască permanent, adaptându-se nevoilor societății actuale. În prezent, procedura este îndeplinită de Autoritatea Națională pentru Cetățenie, instituție aflată în subordinea Ministerului Justiției, condusă de un președinte cu rang de secretar de stat și înființată în 2010, a cărei activitate este reglementată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 5/5 februarie 2010⁵, cu completările și modificările ulterioare⁶. Dar procedura de acordare a cetățeniei este la fel de veche cu statul român. În funcție de forma de organizare a statului, de interesele leadershipului politic, procedura a fost administrată fie de instituții cu personalitate juridică, fie de direcții de specialitate ale diverselor ministere. Dacă în prezent instituția chemată să asigure această procedură își desfășoară activitatea în subordinea Ministerului Justiției, anterior anului 2010, dobândirea și pierderea cetățeniei erau administrate de o direcție de specialitate a Ministerului Afacerilor Interne sau a Ministerului Justiției. Anterior anului 1989, procedura specifică era asigurată de un trio decizional format din Consiliul de Stat, comitetele executive ale consiliilor populare județene și inspectoratele județene ale Miliției⁷.

Prin lucrarea de față, autorul își dorește să facă o scurtă incursiune în evoluția istorică a instituțiilor chemate să asigure procedura de acordare/pierdere a cetățeniei române, așa cum reiese din actele normative cu caracter constituțional sau din legislația primară, secundară și terțiară, cu incidență în materie de cetățenie.

Constituția din 1866 și instituțiile chemate să asigure procedura de recunoaștere a naturalizării

Imediat după abdicarea de pe tron a lui Alexandru Ioan Cuza și urcarea pe tronul României a prințului Carol de Hohenzollern Sigmaringen, viitorul rege Carol I, parlamentul de la București va elabora și va vota în același an, 1866, prima constituție, lege fundamentală ce va fi în vigoare 57 de ani, până în anul 1923, anul de grație al elaborării Constituției României Mari.

Intrată în vigoare la 1 iulie 1866, Constituția reglementa, printre altele, apartenența la statul român și posibilitatea naturalizării (art. 7)⁸, dar și referiri la

⁵ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/115987>, consultat la data de 3.12.2024, ora 16.30.

⁶ Cele mai recente sunt cele cuprinse în *Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 100/25 iulie 2024 privind modificarea și completarea Legii cetățeniei române nr. 21/1991, precum și completarea și modificarea altor acte normative*, ordonanță publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 740 din 29 iulie 2024.

⁷ Legea 24 din 17.12.1971, ediție electronică.

⁸ <https://constitutii.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/01/constituc5a3iunea-din-1866.pdf>, consultat la data de 3.12.2024, ora 17.

instituțiile chemate să recunoască această apartenență. Astfel, articolele 8 și 9 din legea fundamentală precizau că împământenirea, adică acordarea cetățeniei române străinilor, este făcută exclusiv de puterea legislativă⁹. Tot puterea legislativă era chemată să rezolve problema cetățeniei pentru românii din teritoriile care, la acea dată, erau cetățeni ai altor state. „Românul din orice Stat, fără privire către locul nașterii sale, dovedind lepădarea sa de protecțiunea străină, poate dobândi de îndată exercitarea drepturilor politice prin un vot al Corpurilor Legiuitoare”¹⁰, prevede textul constituțional.

Așa după cum arată Silvia Marton¹¹, încă din prima sesiune a legislaturii din proximitatea adoptării constituției (19 noiembrie 1866-12 aprilie 1867), senatorii sunt chemați să își îndeplinească îndatoririle specifice în materie de acordare a statutului de cetățean român celor care și-au manifestat această dorință. Întemeiată pe prevederile art. 9 din Constituție, procedura este una simplă în cazul cererilor de indigenări. Comitetul delegaților de secțiuni, numit pentru fiecare caz în parte, analizează dosarul și documentele fiecărui petiționar, luând în considerare și votul anterior al Adunării Deputaților, apoi este citit raportul, are loc discuția generală și raportul este supus aprobării Senatului¹².

Spre deosebire de indigenare - recunoaștere a apartenenței românești -, naturalizarea sau împământenirea sunt întemeiate pe prevederile articolului 16 din Codul Civil din 1864, doar dacă petiționarul dovedește că este folositor țării și dacă a locuit pe teritoriul României zece ani¹³. Termenul de ședere poate fi redus în cazul celor care au performat în anumite domenii, putând aduce plusvaloare¹⁴.

Constituția de la 1923

Crearea statului național unitar român a adus cu sine și o nouă lege fundamentală, menită să reglementeze la nivel general raporturile juridice ale statului cu provinciile istorice care s-au unit cu Regatul României. Constituția de la 1923 va fi ținut cont și de reglementările actelor internaționale circumscrise sistemului tratatelor de pace de la Versailles (1919-1920), dar și realităților etnico-religioase din Transilvania, Bucovina și Basarabia.

Actul constituțional din 1923 consfințește, în materie de cetățenie, modificările aduse legii fundamentale anterioare, precizându-se, la articol 7, faptul că „deosebirea de credințe religioase și confesiuni, de origine etnică și de limbă, nu constituie (sic!) în

⁹ Art. 8, *ibidem*.

¹⁰ Art. 9, *ibidem*.

¹¹ Silvia Marton, „Aici e vorba să dăm ceea ce avem mai bun: naționalitatea”: Naturalizare, cetățenie și românită în Parlamentul României (a doua parte a veacului al XIX-lea), în *Annals of the University of Bucharest/Political science series*, 8 (2006), pp. 35-51, ISSN 1582-2486.

¹² *Ibidem*, p.35.

¹³ *Ibidem*, p. 36.

¹⁴ *Ibidem*.

*România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita*¹⁵. Tot aici sunt referiri precise la instituțiile chemate să asigure procedura naturalizării. Textual, Constituția prevede că „naturalizarea se acordă în mod individual de Consiliul de Miniștri, în urma constatării unei comisiuni, compusă din: primul-președinte și președinții Curții de apel din Capitala Țării, că solicitantul îndeplinește condițiunile legale”¹⁶.

Observăm că nu doar textul referitor la împământenire sau naturalizare se modifică, ci și instituțiile însărcinate să asigure procedura specifică. Dacă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Parlamentul rezolva problematica împământenirii, în perioada interbelică procedura naturalizării era îndeplinită de puterea executivă și cea judecătorească, respectiv Consiliul de Miniștri și conducerea instanțelor de judecată din București.

Legea fundamentală din 1938 și prevederile referitoare la cetățenie

În Monitorul Oficial nr. 48 din 27 februarie 1938¹⁷ este publicat textul noii constituții, lege care statuează instaurarea dictaturii regale a lui Carol al II-lea. Prevederi referitoare la cetățenie, denumită naționalitate, sunt inserate în actul constituțional la articolele 8 și 11, cu mențiunea că naturalizarea se acordă individual prin lege¹⁸. Raportat la Constituția din 1938, istoriografia juridică reține două legi incidente în materie de cetățenie/naționalitate, circumscrise temporal legii fundamentale din 1938. O lege de revizuire a cetățeniei, 169 din 21 ianuarie 1938, prin care li se cerea tuturor locuitorilor evrei care dobândiseră cetățenia română anterior să aducă documentele care atestau acest statut la judecătoriile de care aparțineau¹⁹. Cea de a doua lege referitoare la cetățenie este Legea 86 din 1939²⁰.

Prima lege, o lege cu profund caracter antisemit, prevedea o serie de instituții chemate să rezolve problematica revizuirii; între acestea: judecătoriile, pentru înscrierile din registrele de naționalitate care nu au fost contestate, tribunalele și curțile de apel pentru celelalte cazuri²¹.

Aflată în vigoare nouă ani, de la 1 februarie 1939 la 6 iulie 1948, când intră în vigoare Decretul 125/1948 privind cetățenia română²², Legea 86 din 1939 avea prevederi specifice despre instituțiile chemate să asigure îndeplinirea procedurii

¹⁵ Constituția din 1923, Monitorul Oficial nr. 282 din 23 martie 1923, ediție electronică.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Constituția din 1938, ediție electronică.

¹⁸ *Ibidem*, art. 11.

¹⁹ Legea 169 din 1938, apud <http://holocausttransilvania.ro/ro/exhibits/show/legislatia-antisemita-exp/item/102>, consultat la data de 3.12.2024, ora 17.33.

²⁰ Legea 86 din 1939, privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 16 din 19 ianuarie 1939, ediție electronică.

²¹ Legea 169 din 1938, art. 2.

²² <https://lege5.ro/gratuit/gm4tsojrga/legea-nr-86-1939-privitoare-la-dobandirea-si-pierderea-nationalitatii-romane>, consultat la data de 4.12.2024, ora 9.30.

privind naturalizarea. Aceste organe erau **Comisiunea pentru constatarea condițiilor de naturalizare și recunoaștere**, care funcționa pe lângă Ministerul Justiției (art. 17), ministerul de profil prin **directorul afacerilor judiciare**, care era secretar de drept al Comisiunii, **Consiliul de Miniștri**, **Adunările Legiuitoare** și **Regele**, care emitea Decretul de acordare a naturalizării în mod individual²³.

Instituții implicate în procesul de acordare a cetățeniei române în perioada comunistă

Pierderea războiului de către Germania nazistă și de către partenerii săi și împărțirea sferelor de influență au adus o nouă arhitectură globală, lumea fiind separată de o Cortină de Fier. România, deși a contribuit din plin la victoria Aliaților, intră în sfera de influență sovietică, la București instaurându-se, timp de mai bine de patru decenii, regimul comunist. Există două etape distincte de manifestare a regimului, separată de o perioadă de tranziție, respectiv perioada delimitată de retragerea trupelor sovietice din România (1958) și adoptarea Declarației de independență față de URSS (1964)²⁴. Prima etapă, având ca date extreme 1946/1948-1958, a coincis unui mimetism sovietic, legile, programul de guvernare și arhitectura instituțională corespunzând în proporții covârșitoare celor de la Moscova. Nu puteau lipsi din acest angrenaj legislația și în mod special cea de natură constituțională.

În 1948 și 1952, comuniștii români elaborează și pun în aplicare două texte constituționale, texte care nu au prevederi exprese la dobândirea și pierderea cetățeniei române, procedura specifică și instituțiile chemate să asigure îndeplinirea acestora făcând obiectul a două legi cu caracter organic, respectiv Decretul 125/1948²⁵ și Decretul 33/1952²⁶. Primul act normativ menționat arată că instituțiile desemnate să acorde, să retragă sau să constate renunțarea la cetățenie erau Marea Adunare Națională, Ministerul Justiției și Ministerul Afacerilor Interne²⁷.

Venirea la putere a lui Nicolae Ceaușescu și crearea unei linii naționale a politicii comuniste s-au întrezărit și în modificările legislației naționale, implicit în ceea ce privește procedura de acordare și retragere a cetățeniei române. Prin Legea nr. 24/1971²⁸, regimul Ceaușescu reglementa în manieră proprie acest domeniu.

²³ Legea 86 din 1939, art. 18-29.

²⁴ Vezi Andrei Tinu, *Scânteia de la Praga*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015, 450 pp., ISBN: 978-606-537-297-9.

²⁵ Decretul nr. 125/1948 pentru cetățenia română, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 154 din 7 iulie 1948, ediție electronică.

²⁶ Decretul nr. 33/1952 privitor la cetățenia Republicii Populare Române, Buletinul Oficial nr. 5 din 24 ianuarie 1952, ediție electronică.

²⁷ Decretul nr. 125/1948 pentru cetățenia română, Monitorul Oficial, art. 22-29.

²⁸ Legea 24/1971 a cetățeniei române, Buletinul Oficial nr. 157 din 17 decembrie 1971, <https://lege5.ro/Gratuit/gyydeouju/legea-nr-24-1971-a-cetateniei-romane>, consultat la data de 4.12.2024, ora 12.33.

Trecând peste preambulul legii, un micro-manifest politic patetic, ce făcea referire la cetățenii României socialiste, chemați să slujească, „cu abnegație”, intereselor poporului și cauzei socialismului²⁹, textul legal menționează și instituțiile statului cu atribuții în îndeplinirea procedurilor specifice în materie de cetățenie. Potrivit legii, Consiliul de Stat era organul suprem îndrituit să acorde, la cerere, cetățenia română străinului sau apatridului care îndeplinea prevederile art. 10, literele a) – e)³⁰ sau, după caz, să o retragă³¹. Legea nr. 24/1971 rămâne în vigoare până în 1991, anul adoptării Legii cetățeniei române nr. 21/1991, în baza căreia se desfășoară întreaga procedură de acordare/retragere a cetățeniei române.

* * *

În prezent, instituția care aplică prevederile legale în materie de cetățenie este Autoritatea Națională pentru Cetățenie, aflată în subordinea Ministerului Justiției, care a fost înființată și își desfășoară activitatea potrivit Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 5 din 2010.

Concluzii

Această ultimă lucrare nu reprezintă altceva decât o incursiune sumară în istoria instituțiilor chemate să asigure îndeplinirea procedurilor specifice acordării și retragerii cetățeniei române.

Istoria modernă și contemporană, în fapt istoria propriu-zisă a României, reține importanța conceptului de cetățenie și a raporturilor juridice dintre individ și stat, cel din urmă stabilind nu doar o procedură specifică, prevăzută în toate categoriile de legislație, începând cu actele normative de nivel constituțional, ci și instituții specializate.

Prin prezenta lucrare, autorul, care a deținut funcțiile de vicepreședinte și președinte al Autorității Naționale pentru Cetățenie, și-a dorit să sublinieze rolul și importanța acestor instituții atât în derularea eficientă a procedurii specifice în materie de cetățenie, cât mai ales în evoluția istorică și sociopolitică a țării noastre.

Fără pretenția de a fi rezolvat întreaga problemă, articolul de față – considerăm noi – acoperă aspecte fundamentale ale tematicii abordate, contribuind la efortul comun de cunoaștere a domeniului. Analiza legislației privitoare la cetățenia română, începând cu Constituția din 1866 și actele normative complementare, ne arată că procedura specifică a fost îndeplinită de Senat și de Adunarea Deputaților în secolul al XIX-lea, de Consiliul de Stat și organele de miliție în perioada comunistă și de Autoritatea Națională pentru Cetățenie (ANC) în prezent.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, art. 10.

³¹ *Ibidem*, art. 19-21.

Cu toate că în momentul de față ANC este singura instituție însărcinată să asigure procedura de acordare a cetățeniei române, în realizarea acestei proceduri sunt implicate mai multe instituții, fie că vorbim de verificarea aplicanților pentru cetățenia română, fie de cea a autenticității documentelor prezentate.

Bibliografie

A. Izvoare legislative

1. *Constituția din 1923*, Monitorul Oficial nr. 282 din 23 martie 1923, ediție electronică;
2. *Constituția din 1938*, ediție electronică;
3. *Decretul nr. 125/1948 pentru cetățenia română*, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 154 din 7 iulie 1948, ediție electronică;
4. *Decretul nr. 33/1952 privitor la cetățenia Republicii Populare Române*, Buletinul Oficial nr. 5 din 24 ianuarie 1952, ediție electronică;
5. *Legea 169 din 1938*, ediție electronică;
6. *Legea 24/1971 a cetățeniei române*, Buletinul Oficial nr. 157 din 17 decembrie 1971;
7. *Legea 86 din 1939, privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române*, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 16 din 19 ianuarie 1939, ediție electronică.

B. Lucrări generale și speciale

1. Marton, S., „Aici e vorba să dăm ceea ce avem mai bun: naționalitatea”: *Naturalizare, cetățenie și românităte în Parlamentul României (a doua parte a veacului al XIX-lea)*, în *Annals of the University of Bucharest/Political science series*, 8 (2006), pp. 35-51, ISSN 1582-2486.
2. Tinu, A., *Scânteia de la Praga*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015, 450 pp., ISBN: 978-606-537-297-9;
3. Tinu, A., Boboc, C., 2014, „Termenele acordării sau redobândirii cetățeniei române”, în „Rolul Europei într-o societate polarizată”, în *Conferința internațională de drept, studii europene și relații internaționale*, București: Hamangiu;
4. Tinu, A., Boboc, C., 2015, „Introducere în evoluția legislației privind cetățenia română”, în volumul *Conferinței internaționale „Law between modernization and tradition: implications for the legal, political, administrative and public organization” / „Dreptul între modernizare și tradiție: implicații asupra organizării juridice, politice, administrative și de ordine publică”*, București, 21-23 aprilie 2015, București: Hamangiu;
5. Tinu, A., Curelușă, L.F., 2019, „Obtaining Romanian nationality by the underage, as per the new regulations of the Emergency Ordinance no. 65/2017”, în *Conferința internațională de drept, studii europene și relații internaționale* (ed. a VI-a:

„Dreptul românesc, tradiție și vocație europeană”, 17-18 mai 2018, București: Hamangiu;

6. Tinu, A., Tutilescu, A., Boboc, C., 2014, „Romanian Citizenship. Case Study: Districts Teceu and Rahău from the Right Side of the Tisza”, în Revista *Conferinței internaționale „Educație și creativitate pentru o societate bazată pe cunoaștere”* / „Education and Creativity for a Knowledge based Society”, ediția a VIII-a, 20-22 noiembrie 2014, Secțiunea 1/1.52.

C. Resurse online

1. [http://holocausttransilvania.ro/ro](http://holocausttransilvania.ro/ro;);
2. <https://constitutii.wordpress.com>;
3. <https://lege5.ro>;
4. <https://legislatie.just.ro>.